

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
СЦЕНАРНА МАЙСТЕРНІСТЬ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

Галузь знань _____ 06 «Журналістика» _____

Спеціальність _____ 061 «Журналістика» _____

Освітня програма _____ Журналістика _____

Спеціалізація _____ Журналістика _____

Вид дисципліни _____ за вибором _____

Факультет _____ філологічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філологічного факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Снурнікова Ю. М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри журналістики.

Протокол від “13” червня 2018 року № 13.

Завідувач кафедри журналістики

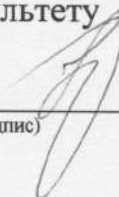

_____
(підпис)

Хавкіна Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філологічного факультету.

Протокол від “21” червня 2018 року № 5.

Голова методичної комісії філологічного факультету

_____
(підпис)

Гноєва Н. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сценарна майстерність» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалаврів

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 06 «Журналістика»

спеціальності 061 «Журналістика»

спеціалізації журналістика

Предметом вивчення навчальної дисципліни є специфіка екранної творчості та зокрема особливостей сценарної роботи на телебаченні. Поглиблене вивчення основ драматургії, мови телеекрану, специфіки органічного поєднання слова й зображення в сценарії та на телеекрані.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Екранна драматургія. Історія розвитку та композиція сценарію.
2. Технологія створення телевізійного сценарію в різних жанрах.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення студентами теорії та методики сценарної творчості на телебаченні, набуття навичок створення літературної основи майбутньої телепередачі будь-якого жанру, вироблення уміння грамотно й коректно рецензувати сценарну роботу колег, бачити ключову ідею та сценарний хід телевізійного твору, в цілому сприяти розвитку творчої фантазії та літературних здібностей студентів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- пояснити необхідність використання сценарію на телебаченні та окреслити основні професійні вимоги до фахівця, що покликаний займатися сценарною творчістю на ТБ;
- домогтися засвоєння студентами основних понять і теоретичних положень курсу, законів телевізійної драматургії, методики збирання й обробки матеріалу для майбутнього телесценарію;
- познайомити студентів з практикою створення сценаріїв на телебаченні;
- навчити використовувати життєві факти та ситуації в основі журналістських творів;
- забезпечити розуміння таких понять, як образ – літературний і звуко-зоровий, тема твору, ідея, композиція та конфлікт, сценарний хід; орієнтація на певну аудиторію;
- навчити користуватися розмаїттям зображально-виражальних засобів телеекрану;
- забезпечити вивчення основних етапів роботи над сценарієм телевізійної програми – від творчого задуму до його сценарного і згодом – екранного втілення;
- пояснити значення таких підготовчих етапів роботи над літературною основою сценарію, як складання творчої заявки та сценарного плану, проконтролювати засвоєння студентами принципів їх створення;
- сприяти формуванню творчого досвіду роботи над літературними сценаріями програм різних жанрів;
- домогтися набуття студентами навичок роботи в команді з іншими учасниками творчого процесу на телебаченні.

1.3. Кількість кредитів

Дорівнює 3 кредитам.

1.4. Загальна кількість годин

Загалом 90 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни «Сценарна майстерність»
Нормативна
Денна форма навчання
Рік підготовки
2-й
Семестр
3-й
Лекції
32 год.
Практичні, семінарські заняття
16 год.
Самостійна робота
42 год.
Контрольна робота
1 год.
Шкала оцінювання
Чотирирівнева (іспит)

1.6. Фахові компетентності

- ФК 1. знати визначення основних категорій і базових понять курсу, як-от «тема», «ідея», «композиція», «конфлікт», «сценарний хід», «творча заявка», «сценарний план»; закони телевізійної драматургії;
- ФК 2. розуміти відмінності між сценарієм літературним і режисерським;
- ФК 3. розуміти походження телесценарію, його типо-видову класифікацію, специфіку мови телеекрану;
- ФК 4. знати особливості сценарного мистецтва на сучасному телеекрані та важливу роль сценариста у злагодженості роботи творчого колективу;
- ФК 5. знати способи і критерії відбору життєвого матеріалу для подальшого сценарного відбиття;
- ФК 6. знати критерії формування звуко-видового ряду та закономірності поєднання частин у ціле;
- ФК 7. володіти прийомами імпровізації в телевізійному монолозі та діалозі, специфікою створення сценаріїв таких передач;
- ФК 8. знати основні етапи сценарної роботи на ТБ та відмінності у створенні сценаріїв інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних програм.
- ФК 9. вміти успішно опрацьовувати явища реального життя, композиційно вибудовувати відібраний матеріал у сюжетну лінію;
- ФК 10. вміти визначати тему, ідею, конфлікт, жанр і аудиторію майбутньої телепередачі;
- ФК 11. вміти збирати та обробляти матеріал для майбутнього телевізійного твору, скласти творчу заявку та сценарний план;
- ФК 12. вміти аналізувати телевізійний кадр з точки зору його композиції, характеризувати монтажну побудову епізоду чи всієї передачі, визначати сценарний хід будь-якої ефірної телепрограми;
- ФК 13. вміти розрізняти принципи та види монтажу і застосовувати їх у своїй діяльності;
- ФК 14. вміти моделювати та розробляти власні літературні й режисерські сценарії – від ідеї до її екранного втілення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Екранна драматургія. Історія розвитку та композиція сценарію

Тема 1. Специфіка сценарної творчості в аудіовізуальному екранному просторі: походження телевізійного сценарію

Предмет, завдання та практична роль курсу. Місце курсу в системі загальних і спеціальних журналістських дисциплін. Основні теоретичні положення науки про телевізійний сценарій. Вимоги до професійної майстерності сучасного тележурналіста. Загальне уявлення про специфіку сценарної роботи на телебаченні, функції та творчі домінанти сценариста, етапи створення літературної основи майбутнього телевізійного твору. Розуміння телебачення як аудіовізуального засобу впливу на аудиторію. Практична роль курсу – дати студентам необхідний мінімум знань для опанування методикою створення публіцистичних сценаріїв телепрограм різних жанрів.

Походження телевізійного сценарію: сценарій у театрі та кіно. Значення терміну «сценарій». Театральний сценарій. Витіснення п'єсою сценарію з театального мистецтва. Відмінні риси п'єси та театального сценарію. Специфіка літературної основи театральної дії, пряма мова дійових осіб і ремарка. Зародження та розвиток кінематографічного сценарію. Вплив звукового оформлення кінематографічної дії на розвиток сценарію. Сценарій як повноцінний літературний твір. Вплив специфіки кіно на використання сценарних форм. Запозичення екранної мови телебаченням. Виникнення телевізійного сценарію.

Тема 2. Відображення дійсності засобами екрану

Родові зв'язки та взаємодія екранних мистецтв – кіно і телебачення. Дві форми відтворення життєвих подій: художній і документальний кінематограф – художнє і документальне телебачення. Поняття «екранна мова», «екранне мислення», «екранна психологія сприйняття». Особливості сприйняття електронного продукту в межах телеекрану. Просторові й часові властивості. Роль техніки в екранній творчості. Особливості комунікації. Принципи естетики.

Творення екранної мови провідними діячами кінематографа. «Естетика кіномистецтва» Сергія Ейзенштейна. Вплив поєднання кадрів на загальний контекст. Концепція відображення дійсності Дзиги Вертова. Складові концепції – кінооко та «життя, захоплене зненацька». Актуальність поглядів і напрацювань Д. Вертова.

Виразні засоби екранної публіцистики. Творча інтерпретація дійсності. Головні складники екранної мови – звук і зображення (слово й відеоряд). Екранні засоби зображення: кадр, план, ракурс, композиція кадру. Монтаж як ґрунтовний засіб виразності для створення телевізійного твору. Види монтажу за Ейзенштейном та сучасна практика. Слово на телеекрані: його специфіка (камерність, публічність і т.п.), комунікативні та психологічні характеристики. Проблеми мовної культури сучасного ТБ. Засоби виразності: шуми, музичний супровід. Звуко-зоровий образ як синтез діалогу, дії, пауз і музики, шумів і тиші. Зображально-виражальні засоби екрану як професійні «інструменти» тележурналіста, закони та специфіка їх взаємодії. Впливовість інформації, поданої виразними засобами екрану.

Екранна мова та шляхи створення образів на телебаченні. Екранне зображення – набір образів, створених автором програми і запозичених із реального життя. Три види образів екранної публіцистики. Документальний образ на телебаченні. Художньо-публіцистичний образ – інтерпретація дійсності. Художні образи в телевізійній публіцистиці: символ як різновид художньо-публіцистичного та художнього образу. Посилений вплив на глядача за допомогою художнього елемента. Асоціація та метафора. Гіпербола та фантасмагорія. Використання зображально-виражальних засобів для створення телевізійних образів. Звукові образи. Зорові образи. Прості та складні образи. Звуко-зорові образи. Поєднання кадрів між собою.

Тема 3. Специфіка творів телевізійної драматургії

Визначення і характеристика телевізійного сценарію. Телесценарій – ідейно-художня основа будь-якої телепередачі; особлива форма запису зображального і звукового рішення майбутнього екранного повідомлення; публіцистичний твір, розрахований на подальше зрине втілення; особливий вид літератури. Звуко-зорові засоби та монтажно-пластичне мислення сценариста. Використання слова, мови для опису використовуваних виразних засобів. Формально-змістовні вимоги до телесценарію. Форми сценарію: сценарний план (заявка) і повний сценарій. Різновиди сценаріїв: оригінальні й компілятивні, тематичні й сюжетні, художні й документальні, описові, типові й каркасні. Типи сценаріїв за авторством – оригінальний (авторський) та компілятивний (збірний).

Літературний і режисерський сценарій. Відмінність сценарію, укладеного режисером, від літературного сценарію. Загальна будова твору і конкретна програма для відображення матеріалу у зримих образах телебачення. Специфіка режисерського сценарію: покadroва побудова, вказівки на необхідне технічне оснащення. Взаємодія літературного (журналістського) та режисерського сценаріїв у процесі підготовки телепередач. Режисер – автор екранного твору. Телевізійний сценарій як результат (продукт) колективної праці. Специфіка й труднощі колективної творчості у межах сценарію.

Драматургія телевізійного сценарію. Загальнодраматургічні правила побудови сценарного матеріалу у відповідності до законів внутрішньої структури драми. Специфіка ремарок, особливості сюжету та фабули, конфлікту, композиції. Основні елементи композиції (згідно класичної теорії драматургії): експозиція (пролог) – зав'язка (заявка, початок) – перипетії (розвиток дії) – кульмінація – перипетії (дії, що ведуть до розв'язки) – розв'язка (кінець, фінальний епізод) – епілог. Одна з важливих композиційних особливостей сценарної драматургії – збіг кульмінації та розв'язки і практично повна відсутність епілогів. Композиційна специфіка телевізійних творів. Графічна форма написання сценарію – виявлення стилю та особистості автора. Створення лінійного тексту і паралельне планування звукового та відеоряду.

Тема 4. Образна структура телевізійного сценарію

Образна структура телевізійного сценарію. Творчий задум – початок життя майбутнього твору. Орієнтація на певну аудиторію. Конструювання сюжету сценарію з фабули життєвої ситуації: відмінність фабули від сюжету, розкладення події на композиційно вибудовані епізоди. Специфіка відображення дійсності телевізійною журналістикою. Вплив авторського бачення на відображення життєвої ситуації. Життєвий матеріал і його інтерпретація, можливість різноманітних трактувань ситуації в залежності від визначеної теми та ідеї. Композиційна побудова. Гармонійне поєднання всіх компонентів твору. Зародження, розвиток і вирішення конфлікту. Конфлікт як зіткнення з приводу основної проблеми. Дія та протидія. Персоніфікований і неперсоніфікований конфлікт. Поворот. Вибір засобів характеристики людини, засобів «другого плану», пластичних та драматургічних прийомів. Специфіка побудови словесного ряду в сценарії: авторська мова персонажів, акторсько-дикторське слово та особливості їх написання. Способи оформлення сценарію: розташування в тексті ремарок, синхронів, відеовставок, відбивок тощо.

Розділ 2. Технологія створення телевізійного сценарію в різних жанрах

Тема 1. Основні етапи створення телевізійного сценарію

Послідовність роботи над телевізійним сценарієм: від задуму до втілення

1. Пошук творчого задуму, вибір теми, визначення ідеї майбутньої програми на основі обраного автором життєвого матеріалу. Шляхи народження творчого задуму: цікава тема для аудиторії; сюжет, достойний екранізації та уваги глядача. Співіснування і взаємозв'язок сюжетів у реальному житті. Пошук сценарного ходу. Визначення конфлікту і композиції.

2. Складання сценарного плану – документа, призначеного відобразити основні моменти майбутнього сценарію. **Компоненти:** творчий задум, тема, ідея, образна структура, основні епізоди, композиція, дійові особи, конфлікт, сценарний хід, жанр сценарію, єдина наскрізна дія, прив'язка (орієнтація на певну аудиторію), графік монтажу сценарного матеріалу, назва сценарію.

3. Написання творчої заявки на літературний сценарій. Творча заявка – стислий, обсягом 1-1,5 сторінки виклад загального задуму, лаконічний переказ змісту майбутнього сценарію і позицій сценарного плану. Обґрунтування вибору проблеми та життєвого матеріалу, соціальної значимості та актуальності обраної теми. Опис життєвої ситуації. Форма подачі і властиві їй елементи образності. **Методика створення** творчої заявки як своєрідного рекламного матеріалу, який може стати основою для укладання угоди на написання сценарію. Лаконізм і художня переконливість авторського задуму – головні вимоги до заявки та ключові засади успіху. Обговорення творчої заявки з режисером і редактором, затвердження теми і заявки на рівні редакції чи продюсером каналу.

4. Робота зі сценарним матеріалом: пошук, збирання та аналіз інформації, вивчення та відбір персонажів і подій, які увійдуть до майбутньої передачі. Спілкування з носіями інформації – головне джерело отримання матеріалу. Критерії відбору: ідейність, впливовість, авторитетність. Форма подачі матеріалу та відтворення дійсності.

5. Визначення обов'язкових і факультативних складових майбутнього сценарію, його форми та остаточної композиції.

6. Написання чернетки літературного сценарію, його редагування, удосконалення змісту і форми за схемою:

а) *аналіз і оцінка ідейно-тематичного та фактичного змісту.* Можливість зміни теми під час опрацювання матеріалу. Методологічний, ідеологічний і науковий погляди;

б) *аналіз і оцінка змісту та форми відеоряду.* Поєднання звуку й зображення. Звукорозовий образ і його відтворення літературними засобами;

в) *аналіз і оцінка композиції та заголовка.* Раціональна побудова кадрів, планів, використання звукового оформлення. Заголовок як елемент композиції;

г) *аналіз і оцінка логічних зв'язків, стилю та форми телесценарію.* Робота над дикторським текстом. Перевірка телевізійності тексту.

7. Написання остаточного варіанту сценарію, уточнення його обсягу та хронометражу.

8. Підбір музичного супроводу, складання монтажного листа, вибір спецефектів.

9. Затвердження сценарію редакцією чи продюсером каналу.

10. Монтаж програми згідно зі сценарієм.

Тема 2. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм інформаційної телепрограми: випуск новин.

Факт чи подія – основа інформаційного повідомлення. Принципи формування сценарію інформаційної телепрограми. Випуск новин як складна телевізійна форма, компілятивна за типом сценарного втілення. Підготовка випуску новин – виключно колективна творчість. Роль репортерів, ведучого та редакторів у формуванні сценарію випуску новин. Особливості побудови композиції у вигляді «піраміди», зв'язки та «містки» між інформаційними епізодами, роль тематичних та логічних відбивок. Стилістика викладу матеріалу в інформаційній програмі.

Тема 3. Жанрові сценарії. Телевізійний сценарій аналітико-публіцистичних програм

Відмінності монологічних і діалогічних телевізійних творів. Сценарій монологу на телеекрані (усне повідомлення в дикторському виконанні та журналістське інформаційне повідомлення, монолог-коментар і монолог-огляд, іронічний авторський монолог тощо). Особливості комунікації і роль особистості автора в телемонологі. Сценарна розробка, особливості мови, зображальні якості телемонологу.

Специфіка роботи над сценарієм аналітичного огляду. Особливості створення сценарію програми аналітичного жанру. Структура сценарію загального і тематичного

огляду. Особливості побудови, зв'язки та «містки» між епізодами. Стиль подання інформації в аналітичній програмі: посилення на авторитетні джерела, експертні оцінки та висновки. Роль журналістів і ведучого у формуванні сценарію аналітичного огляду. Принцип командності.

Тема 4. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм діалогових програм

Програми жанру бесіди, дискусії. Особливості сценарної підготовки телепрограм розмовних жанрів (інтерв'ю, бесіда, дискусія, ток-шоу). Драматургія діалогу на ТБ: вербальні та невербальні засоби, композиція, готовність до незапланованості та імпровізації в сценарній майстерності розмовних телепередач. Моделювання сценарію бесіди як процесу живої думки. Специфіка побудови авторських ремарок і запланованих питань. Особливості створення сценарію дискусії: жанр активного обговорення, загостреного до максимуму, на межі конфлікту. Прогнозований та не прогнозований розвиток діалогів.

Програми жанру ток-шоу, «сутички», «бійки» як нові форми телевізійного дійства. Сутність ток-шоу – яскраве телевізійне видовище. Сценарна побудова діалогових блоків, видеододатків, авторських ремарок. Моделювання сценарію словесної сутички двох опонентів, загострення дискусії до лайки, що переходить у бійку. Сценарне планування ролі й поведінки аудиторії. Елементи імпровізації ведучого, героїв, аудиторії.

Тема 5. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм художньо-публіцистичних програм

Сценарій телевізійного нарису. Сценарні особливості програми художнього жанру. Вибір образів, способу інтерпретації дійсності, художніх прийомів, зображально-виражальних засобів. Важливість звукового (музичного) супроводу для посилення емоційного впливу на глядача. Нарис як найбільш складний жанр художньої публіцистики, поєднання дослідження документального матеріалу з переказом, літературним оповіданням. Особливість композиційної побудови сценарію нарису, конструювання сюжету з фабули життєвої ситуації. Нарис-портрет, науково-популярний та подорожній нариси. Стиль викладу й авторська позиція в закадровому тексті. Особливості монтажу художньо-публіцистичної програми.

Тема 6. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм телевізійного документального фільму

Документальні проекти на телебаченні. Поняття документального образу, драматургічні особливості втілення авторського задуму в сценарії документального фільму. Роль закадрового тексту, зображально-виражальних засобів, значення темпоритму в сценарії телефільму. Пластичні прийоми виразності та їх значення для розкриття центральної ідеї в сценарії документального телефільму.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Екранна драматургія. Історія розвитку та композиція сценарію						
Тема 1. Специфіка сценарної творчості в аудіовізуальному екранному просторі: походження телевізійного сценарію						
Тема 2. Відображення дійсності засобами екрану						

Тема 3. Специфіка творів телевізійної драматургії						
Тема 4. Образна структура телевізійного сценарію						
<i>Разом за розділом 1</i>	40	20	4	0	0	20
Розділ 2. Технологія створення телевізійного сценарію в різних жанрах						
Тема 1. Основні етапи створення телевізійного сценарію						
Тема 2. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм інформаційної телепрограми: випуск новин.						
Тема 3. Жанрові сценарії. Телевізійний сценарій аналітико-публіцистичних програм						
Тема 4. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм діалогових програм						
Тема 5. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм художньо-публіцистичних програм						
Тема 6. Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм телевізійного документального фільму						
<i>Разом за розділом 2</i>	50	12	12	0	0	22
Усього годин	90	32	16	0	0	42

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Специфіка сценарної творчості в аудіовізуальному екранному просторі: походження телевізійного сценарію	0
2	Відображення дійсності засобами екрану	0
3	Специфіка творів телевізійної драматургії	1
4	Образна структура телевізійного сценарію	1
5	Основні етапи створення телевізійного сценарію	2
6	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм інформаційної телепрограми: випуск новин.	2
7	Жанрові сценарії. Телевізійний сценарій аналітико-публіцистичних програм	2
8	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм діалогових програм	3
9	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм художньо-публіцистичних програм	2
10	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм телевізійного документального фільму	3
Разом		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	Форма контролю
1	Специфіка сценарної творчості в аудіовізуальному екранному просторі: походження телевізійного сценарію	2	Включено до підсумкового контролю
2	Відображення дійсності засобами екрану	3	Включено до підсумкового контролю
3	Специфіка творів телевізійної драматургії	5	Включено до

			підсумкового контролю
4	Образна структура телевізійного сценарію	4	Усне опитування
5	Основні етапи створення телевізійного сценарію	3	Письмова робота (рецензія до кінострічок)
6	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм інформаційної телепрограми: випуск новин.	5	Включено до підсумкового контролю
7	Жанрові сценарії. Телевізійний сценарій аналітико-публіцистичних програм	5	Письмова робота (рецензія до кінострічок)
8	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм діалогових програм	5	Письмова робота (рецензія до кінострічок)
9	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм художньо-публіцистичних програм	5	Творча заявка на літературний сценарій
10	Жанрові сценарії. Специфіка роботи над сценарієм телевізійного документального фільму	5	Розробка сценарію кіноновели
Разом		42	

6. Індивідуальні завдання

немає

7. Методи навчання

Лекційні заняття (лекція-бесіда, лекція-дискусія), практичні творчі заняття (ідейно-тематичний аналіз творів, написання критичних рецензій, творчих заявок, сценаріїв), самостійна робота студента.

8. Методи контролю

Підсумковий контроль у формі іспиту.

Проміжні: усне опитування (від 1 до 5 балів: незадовільно, задовільно, вичерпно), три письмові роботи (ідейно-тематичний аналіз та рецензії до кінострічок, по 10 балів), творча заявка на літературний сценарій замальовки (10 балів), сценарій кіноновели (15 балів).

Критерії оцінювання самостійних письмових робіт.

Письмова робота «ідейно-тематичний аналіз кінострічки».

Студент повинен проаналізувати кінематографічний або телевізійний художній твір з позиції його ідейної та тематичної наповненості. Мета роботи: розвиток критичного та естетичного мислення з опертям на художній наратив, навчитися сприймати певну кіно- і телепродукцію як засіб ціннісного, ідеологічного, естетичного медіавпливу. Зокрема студент повинен розкрити такі аспекти: тема, ідея, конфлікт, надзавдання, режисерський задум,

сценарний хід, ціннісні установки/стереотипи твору; до яких раціональних чи емоційних висновків підштовхують автори аудиторію; пояснити, які нові, дискусійні проблеми сучасності чи минулого поставлено у творі; схарактеризувати продакшен медіапродукту; визначити характеристики оповіді: жанр, головні герої; місце, обставини подій, які розкриваються у творі, сюжетні лінії, тактики медіакритичного сприйняття кінематографічного або телевізійного художнього твору (на прикладі аналізованого медіатексту). У рецензії має бути посилена критична складова, подано збалансований відсторонений погляд на медіа твір, його естетичну та ідейну цілісність та цінність, відповідність ідеї її візуальному втіленню засобами екрану.

Обсяг роботи: 1-2 сторінки.

Оцінка за роботу: 10 балів.

10 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі завдані аспекти, робота виконана самостійно, творчо, без плагіату, відповідним чином прокоментована.

7-8 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, але з деякими неточностями, майже всі аспекти прокоментовані, робота виконана самостійно.

5-6 балів студент отримує, якщо в роботі розкрито найменше половину заявлених аспектів, вони слабо прокоментовані, робота виконана не цілком самостійно, зі значною кількістю запозичених джерел та думок.

1-4 бали студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів не розкрито або розкрито неповно, робота не містить послідовних коментарів й умовиводів та ґрунтується здебільшого на запозичених джерелах та думках.

0 балів студент отримує за невиконання роботи або якщо робота містить поверхневий, примітивний частковий аналіз заявлених аспектів без відповідного коментаря і має несамостійний характер.

Письмова робота «Творча заявка на літературний сценарій замальовки».

Студенти обирають за основу літературний фрагмент (вірш, прозу, афоризм тощо) і оформлюють свою ідею у вигляді Творчої заявки до майбутнього сценарію відеозамальовки. Мета роботи: навчитися мислити кадром, лаконічно оформлювати свої ідеї на папері, у вигляді структурованого проспекту, який зазвичай подається продюсеру.

У заявці мають бути визначені ключові ознаки твору: тема, ідея, конфлікт, сценарний хід, сюжетні лінії, способи реалізації ідеї засобами екрану, жанр, дійові особи, локації, хронометраж. Зокрема студент має пояснити, яку проблему хоче винести на обговорення і до яких раціональних чи емоційних висновків він прагне підштовхнути аудиторію; повинен чітко схарактеризувати процес виробництва твору та ресурси, що будуть залучені.

Обсяг роботи: 1-2 сторінки.

Оцінка за роботу: 10 балів.

10 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі завдані аспекти, робота виконана самостійно, творчо, без плагіату, містить оригінальну ідею та її втілення засобами екрану, відповідним чином аргументована.

7-8 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, але з деякими неточностями, майже всі аспекти аргументовані, синхронізовані, узгоджені, робота виконана самостійно.

5-6 балів студент отримує, якщо в роботі відсутні логічні зв'язки між складовими частинами, розкрито лише деякі з заявлених аспектів, вони слабо прокоментовані, робота виконана не цілком самостійно, зі значною кількістю запозичених ідей і думок.

1-4 бали студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів не розкрито або розкрито неповно, ідея та засоби її реалізації не синхронізовані, робота не містить послідовних коментарів й умовиводів та ґрунтується здебільшого на запозичених ідеях та думках.

0 балів студент отримує за невиконання роботи або якщо робота містить розрізнені структурні елементи, ідея спірна, засоби її реалізації не аргументовані та не зрозумілі, роботу подано без відповідного коментаря, та вона має несамостійний характер.

Письмова робота «Сценарій кіноновели».

Мета роботи: засвоїти ази роботи сценариста над екранним твором.

Робота має складатися з трьох обов'язкових документів – творчої заявки, сценарного плану та літературного сценарію телевізійної публіцистичної передачі.

У поданому сценарії має бути комплексно розкрито творчий задум та способи його реалізації; схарактеризовані усі етапи продакшену, творчі та технічні ресурси, окреслено обрану проблему та аргументовано ідею як авторський посыл до цільової аудиторії. Ідея та її реалізація засобами екрану мають бути оригінальними та добре аргументованими.

Обсяг роботи: до 10 сторінок.

Оцінка за роботу: 15 балів.

15 балів студент отримує, якщо повно, розгорнуто, логічно, послідовно розкриває усі завдані аспекти, робота виконана самостійно, творчо, без плагіату, містить оригінальну ідею та її втілення засобами екрану, відповідним чином аргументована.

10 балів студент отримує, якщо робота в цілому виконана повно, але з деякими неточностями, зокрема якщо в роботі відсутні логічні зв'язки між складовими частинами; всі складові сценарію добре синхронізовані, аргументовані, робота виконана самостійно.

5 балів студент отримує, якщо робота виконана поверхово, більшість аспектів не розкрито або розкрито неповно, ідея та засоби її реалізації розрізнені, не синхронізовані, робота не містить необхідних пояснень, логічних зв'язків, аргументації.

0 балів студент отримує за невиконання роботи або якщо робота містить розрізнені структурні елементи, ідея спірна, засоби її реалізації не аргументовані та не зрозумілі, роботу подано без відповідного коментаря, та вона має несамостійний характер.

Підсумковий контроль проводиться у формі письмового іспиту.

Питання для підсумкового контролю

1. Зображально-виражальні засоби екрану.
2. Етапи роботи над літературним сценарієм.
3. Творчий задум і творча заявка.
4. Роль монтажу у створенні аудіовізуального твору.
5. Типо-видова характеристика телевізійних сценаріїв.
6. Сценарний хід.
7. Походження телевізійного сценарію. Родові зв'язки з п'есою.
8. Ідейно-тематична структура аудіовізуального твору.
9. Відмінності сценарного втілення монологічних і діалогічних телевізійних творів.
10. Сценарний план.
11. Образна структура телевізійного сценарію.
12. Принципи поєднання тексту з відеорядом в екранному творі.
13. Взаємодія екранних мистецтв – кіно і телебачення.
14. Принципи монтажу.
15. Конструювання сюжету з фабули життєвої ситуації.
16. Специфіка роботи над сценарієм інформаційної телепрограми.
17. Конфлікт в екранному творі.
18. Специфіка сценарної роботи на телебаченні, роль і функції сценариста.
19. Внесок провідних діячів кінематографа у становлення екранної мови (концепції Д. Вертова, С. Ейзенштейна).
20. Вимоги до дикторського тексту в екранному творі.
21. Відмінності літературного і режисерського сценаріїв.

22. Тема, ідея та надзавдання екранного твору..
23. Екранна мова і телевізійні образи.
24. Специфіка створення сценарію аналітико-публіцистичної програми.
25. Визначення і характеристика телевізійного сценарію.
26. Види та принципи монтажу.
27. Композиція екранного твору.
28. Специфіка роботи над сценарієм художньо-публіцистичної програми.
29. Ідея та її візуалізація.
30. Методи збирання матеріалу для майбутнього сценарію.
31. Форми відтворення життєвих подій на екрані.
32. Особливості співпраці сценариста та режисера.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота						Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Розділ 2							
T1-T4	T1	T2	T3	T4-T5	T6			
Усне опитування	Письмова робота-1 (ідейно- темат.аналіз)	Письмова робота-2 (ідейно- темат.аналіз)	Письмов а робота- 3 (рецензія)	Творча заявка	Сценарій = контр. робота	60	40	100
5	10	10	10	10	15			

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінки знань студента на іспиті:

- **«відмінно» (35-40)** – студент глибоко засвоїв теоретичний матеріал, знає зміст розділів, логічно організовує інформацію, грамотно викладає свої думки; володіє практичними знаннями, вміє робити глибокі аналітичні висновки;
- **«добре» (21-34)** – студент засвоїв теоретичний матеріал, знає зміст розділів, не досить повно аргументує свої судження, допускає порушення логічності й послідовності викладу матеріалу, неточно вживає терміни;
- **«задовільно» (11-20)** – студент поверхово засвоїв теоретичні знання, орієнтується в змісті розділів, не переконливо аргументує свої судження, частково оперує ключовими поняттями, мова відповіді містить багато помилок;
- **«незадовільно» (0-10)** – студент не знає навчальний матеріал розділів, не дотримується логічності викладу думок, неправильно дає відповіді на поставлені питання, робить неточні висновки, не володіє практичними знаннями, мова відповіді містить багато помилок.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бровченко Г. Публицистический сценарий как этап творческого процесса / Г. Бровченко . – М.: МГУ, 1989.
2. Вертов Д. Статьи. Дневники. Замыслы. – М.: Искусство, 1966.
3. Дробашенко С.В. Пространство экранного документа / С.В. Дробашенко. – М. : Искусство, 1986.
4. Житницкий А.З. Драматургия массовых театрализованных мероприятий: Учеб. пособие / А.З. Житницкий. – Х.: ХГАК, 2001.
5. Іваненко В.Г. Практикум з редагування телевізійних передач / Іваненко В.Г., Канюка, М. С. – К., 1982.
6. Как пишут и продают сценарии в США для видео, кино и ТВ. – М.: Скип Пресс, 2004.
7. Ким М.Н. Технология создания журналистского произведения / Ким М.Н. – С-Пб.: Изд-во Михайлова В.А., 2001.
8. Кузнецов Г.В. Телевизионная журналистика: Учебник. 4-е издание / Г.В. Кузнецов, В.Л. Цвик, А.Я. Юровский. – М.: МГУ, Высшая школа, 2002.
9. Литвинцева Г. Сценарное мастерство / Г. Литвинцева. – М., 1980.
10. Лотман Ю. Диалог с экраном / Лотман Ю., Цивьяк Ю. – М., 1994.
11. Никифоров Н. Работа над сценарием документального фильма / Н. Никифоров. – М., 1967.
12. Робертс Э. Телевизионная драматургия / Э. Робертс. – М., 1967.
13. Розенталь А. Создание кино и видеофильмов от А до Я / Алан Розенталь; Пер. с англ. – М.: Триумф, 2000. – 352 с.
14. Соколов А.Г. Монтаж: телевидение, кино, видео / Соколов А.Г.– М.: Изд-во «625», 2000–2002. – Ч. 1–3.
15. Сошников В.Д. Монтаж как одно из основных выразительных средств в режиссуре кино и телевидения: Учеб.-метод. пособие / Сошников В.Д., Гаврилюк П.И. – С-Пб., 2000.
16. Уолтер Д. Сценарное мастерство: кино- и теледраматургия как искусство, ремесло и бизнес / Д. Уолтер. — М., 1993.
17. Фрумкин Г.М. Сценарное мастерство: кино – телевидение – реклама: Учеб. пособие / Г.М. Фрумкин. – М.: Академический проект, 2007.
18. Шубина И. Б. Основы драматургии и режиссуры рекламного видео. Творческая мастерская рекламиста / И. Б. Шубина. – М. : ИКЦ "МарТ"; Рн/Д. : ИЦ МарТ, 2004. – 320 с.
19. Юнаковський В.С. Сценарна майстерність / В.С. Юнаковський. – К. : Мистецтво, 1964.

Допоміжна література

1. Борецкий Р. Журналист ТВ: за кадром и в кадре / Борецкий Р., Кузнецов Г. – М., 1990.
2. Вайсфельд И. В. Мастерство кинодраматурга. – М.: Советский писатель, 1961.
3. Волькенштейн В. Драматургия / В. Волькенштейн. – М.: Сов. писатель, 1969.
4. Гаймакова Б. Мастерство эфирного выступления / Гаймакова Б., Сенкевич М., Макарова Е. – М., 1996.
5. Григораш Д.С. Журналистика у термінах і виразах: Довідник / Григораш Д.С. – Львів : Вища школа, 1974.
6. Ейзенштейн С.М. Эстетика кинематографии: исследования, статьи, лекции / С.М. Эйзенштейн. – К.: Мистецтво, 1978.
7. Канюка М.С. Тележурналистика: телевізійний фільм: Навчальний посібник / Канюка М.С., Ілляшенко, В.В. – К.: Вища школа, 1987.

8. Пудовкин В. Кинорежиссер и киноматериал: Собрание сочинений. / В. Пудовкин. — М. — Т.1. — 1974.
9. Ромм М. Лекции по кинорежиссуре / М. Ромм. — М., 1978.
10. Светлана С.В. Телевизионная речь // Язык и стиль средств массовой информации и пропаганды: Печать, радио, телевидение, докум. кино. — М. : Изд-во МГУ, 1980. — С. 179–236.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Библиотека журналиста: Учебники, статьи [Электрон. ресурс]. — Способ доступа: URL: <http://journalism.narod.ru/tv/index.html>
2. Полка журналиста (книги и учебники по журналистике) [Электрон. ресурс]. — Способ доступа: URL:<http://elibrary.tomsk.ru/newsman/>
3. Советы начинающим сценаристам от американца Аллена Вайта (опубл. 16.12.2000). [Электрон. ресурс]. — Способ доступа: URL: <http://filmmaker.iatp.org.ua/index.html>
4. Толченев О. Тайны сценарного мастерства: основы сценарной драматургии [Электрон. ресурс] / Олег Толченев. — Способ доступа: URL: <http://filmmaker.iatp.org.ua/Tolchenov.html>